

BİBLİYOGRAFYA :

el-Muvaṭṭaʿ, "Tahâre", 55, "Hac", 142, "Zebâ'ih", 2, "Hudûd", 16, "Medîne", 21; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 28; Buhârî, *et-Târîḫü'l-kebir* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60 — Diyarbakır, ts. (el-Mektebetü'l-İslâmiyye), V, 149-150; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dil*, Haydarâbâd 1371-73/1952-53 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye), V, 125; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (el-İsâbe içinde), Kahire 1328, II, 363-364; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhîm el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 360-361; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurra* (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf v.dğr.), Beyrut 1404, I, 57-58; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye* (nşr. G. Bergstraesser), Kahire 1351-2/1932-33 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye), I, 439-440; İbn Hacer, *el-İsâbe*, Kahire 1328, II, 356-357.

ALİ TURGUT

ABDULLAH b. BERRİ

(عبدالله بن بری)

(bk. İBN BERRİ, Abdullah).

ABDULLAH BOSNEVÎ

(ö. 1054/1644)

Fuşûşu'l-hikem şerhiyle tanınan
âlim ve mutasavvîf.

992 (1584) yılında doğdu. Tahsiline doğum yeri olan Bosna'da başladı, İstanbul'da devam etti. Devrinin ilim ve kültür merkezlerinden biri olan Bursa'ya giderek orada Hasan Kabâdûz'a intisap etti. İkinci dönem Melâmîler'i olarak bilinen Bayramî Melâmîleri'nin önde gelen temsilcilerinden biri olan Abdullah Bosnevî, Şeyh Abdülmecid Halvetî'den de istifade etti. Daha sonra Mısır'a, oradan da hacca gitti. İlmî ve tasavvufî konulara hâkimiyeti sayesinde bir taraftan tasavvufî düşüncesinin, öte yandan Melâmîliğin bu bölgelerde tanınip yayılmasında etkili oldu. Hac dönüşü bir müddet Şam'da kalarak burada Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin kabri yanında münzevi bir hayat sürdürdü. Daha sonra Konya'ya geldi. Konya'da vefat etti ve Sadreddin-i Konevî'nin yanına defnedildi.

Abdullah Bosnevî'nin tasavvufî düşünce açısından en önemli özelliği, *Fuşûşu'l-hikem*'i tercüme ve şerhetmiş olmasıdır. Nitekim bu eser, kendisinin İslâm ülkelerinde Şârihu'l-Fusûs lakabıyla tanınmasına sebep olmuştur. Kâtip Çelebi başta olmak üzere birçok âlim, *Fuşûş* şerhinden övgüyle bahseder. *Tecelliyâtü 'arâ'isi'n-nüşûş fi manaşşâti hikemi'l-Fuşûş* adını taşıyan bu şerh, vahdet-i vücûd düşüncesi'nin temel istilahlarını ele alarak on iki

bab halinde inceler. Konuların en önemlileri şunlardır: Hatm-i velâyet, gayb-ı mutlak, a'yân-ı sâbite, hazarât-ı hams, nübüvvet, velâyet, ilm-i zâhir, ilm-i bâtın, mahabbet, hakikat-i Muhammediyye, mürşid-i kâmil. Abdullah Bosnevî, Kur'an-ı Kerim'de geçen peygamberlerle ilgili haberlerin kendi dilleriyle değil de Arapça bildirilmiş olmasını, herkesin içinde bulunduğu toplumun dilini konuşması gerektiğine bir işaret olarak değerlendirir ve Fusûs'u bunun için Türkçe şerhettiğini söyler. Kitabın sonundaki açıklamada, tasavvufî merhalelerden geçmeyen zâviye şeyhleri ve kürsü vâizlerinin bu eseri okumalarını gerektiğini hatırlatır. *Tecelliyâtü 'arâ'isi'n-nüşûş* Bulak (1252) ve İstanbul'da (1290) olmak üzere iki defa basılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kesfû'z-zunûn, II, 1263; Muhibbî, *Hulâsatü'l-eşer*, Kahire 1284 — Beyrut, ts. (Dârü Sâdır), III, 86; *Hediyyetü'l-ârifin*, I, 476; *Osmanlı Müellifleri*, I, 43; Abdülbâki Gölpınarlı, *Melâmîlik ve Melâmîler*, İstanbul 1931, s. 79; S. Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul 1936-45, II, 864-867; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 793; Zirikli, *el-A'lâm*, Kahire 1373-78/1954-59, IV, 236; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, Dimaşk 1376-80/1957-61 — Beyrut, ts. (Dârü lhyâi't-türâsi'l-Arabî), VI, 81; M. Tahir, "Abdullah Bosnevî", *Sebilürreşad*, sy. 137 (Rebiülevvel 1326); Fezulah Hadzibajrić, "Uvodne tesavvufske interpretije Abdulaha Bošnjaka", *Analı Gazi Husrev-Begove biblioteke*, I, Sarajevo 1972, s. 35-46; a.mlf., "Tesavvufske-tarikatske poema Abdulaha Bošnjaka", a.e., II-III, Sarajevo 1974, s. 21-32.

MUSTAFA KARA

ABDULLAH-I BUHÂRÎ

(عبدالله بخاری)

XVIII. yüzyıl

Osmanlı minyatür sanatçısı.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Geleneksel minyatür (tasvir) üslubundan Batı resmine geçiş döneminde yetişen son tasvir sanatçıları arasında en tanınmış olanıdır. Eserlerini 1735-1745 yılları arasında verdiği, imzalı ve tarihli olanlarından anlaşılmaktadır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bir albüm şeklinde (TY, nr. 9364), Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde de bir albümün içinde (Hazine, nr. 2143) ve ayrıca parçalar halinde (YY, nr. 1042, 1043, 1086) bulunan eserleri, devrinin kadın ve erkek tiplerini, kıyafetlerini aksettirmektedir. Bunun yanında gül, lâle gibi çiçek resimleri de yapmıştır. Tasvirlerinde, bilhassa figürlerin yüzlerinin işlenişinde, Batı etkisiyle onlara boyut kazandırmaya çalıştığı görülür. Bunun dışında, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan bir kitabın (Emanet Hazinesi, nr. 1380) lâke tekniğindeki cilt kapağının şemşelerine yaptığı iki manzara resmi, Batı etkisindeki Türk resminde üçüncü boyutun verilmeğe çalışıldığı "gerçekçi" tarzda yapılmış, bilinen en erken tarihli manzara kompozisyonlarıdır.

Abdullah-ı Buhârî Albümü'nden iki minyatür (İstanbul Üniversitesi Ktp., TY, nr. 9364)

